

4. Мелешкевич А. Підходи до визначення поняття верховенства права: в пошуках консенсусу? / Т. Яремко // Українське право. – 2006. – № 1. – С. 234-242.

5. Рабінович С. П. Юснатуралізм у філософії права: монографія / С. П. Рабінович. – К.: Ред. журн. «Право України»; Х.: Право, 2013. – 368 с.

УДК 340.6 (043.2)

Забіяка Х.О., Поветкін Д.О., студенти,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ,
Науковий керівник: Головка С.Г., к.і.н., доцент

ПРАВОСВІДОМІСТЬ ЯК ФОРМА СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

Правосвідомість є ланкою, що пов'язує правову поведінку людини з тими правовими приписами, які прийняті державою. Від стану правової свідомості особи залежить стан правопорядку в суспільстві. Беззаперечним є той факт, що носієм правосвідомості є суб'єкт. У правознавстві зустрічаємось із поняттям «правосуб'єктність», що підкреслює активність особи в правових відносинах, свідоме дотримання чи недотримання чинного законодавства. Правові норми, які існують об'єктивно, затверджені в правових актах, не можуть реалізуватися поза людською свідомістю. Шляхом сприйняття, усвідомлення, інтерпретації вони засвоюються людиною, і лише тоді виробляється певне ставлення до тих чи інших правових норм, а в кінцевому результаті відбувається регуляція правової поведінки індивіда.

Найважливішим елементом правосвідомості є свідомість як вища форма відображення об'єктивної дійсності, властива лише людині. Свідомість не тільки відображення людиною навколишнього, але і ставлення до нього, яке найвиразніше проявляється у вольових актах. Правосвідомість – це сукупність суспільних відносин, уявлень, знань, переконань, почуттів, емоцій та ін., що виникли в процесі усвідомлення людиною права, правових явищ, їх відповідності (або невідповідності) існуючій дійсності. Воно характеризує включеність у правове життя, правові відносини між собою, між державою і суспільством в цілому. Правосвідомість людей визначається правовими засадами суспільства, традиціями, реальними умовами життя, практикою застосування правових норм до певних ситуацій.

Підвищення рівня правосвідомості відбувається за рахунок усунення внутрішніх і зовнішніх протиріч. Внутрішні протиріччя можливі між структурними складовими самої системи правосвідомості (наприклад, правовою ідеологією та правовою психологією, громадським та

індивідуальним правосвідомістю), а також всередині кожного елемента системи, що обумовлено нерівномірністю їх розвитку (наприклад, у сфері соціально-правової психології). До зовнішніх належать суперечності між правосвідомістю і соціальною дійсністю (наприклад, правосвідомістю та економічним станом суспільства).

Як форма суспільної свідомості правосвідомість має наступні ознаки: це вищий рівень відображення соціальної дійсності, соціальних відносин людей, що регулюються законами суспільства; активно впливає на соціальну дійсність; механізмом правосвідомості є мисленнєва діяльність людей; суб'єктами правосвідомості виступають особистість, групи людей, суспільство в цілому [1].

Правова ідеологія відповідає науково-теоретичному рівню правосвідомості, її інтелектуальному вияву. В юридичній психології правову ідеологію визначають як вищий рівень правосвідомості, що становить собою систематизовану, виражену у правових категоріях, правових і наукових документах та втілену в об'єктивному праві науково обґрунтовану та схвалювану державою концепцію про роль права й способи використання його можливостей в інтересах розбудви правової держави, гарантованого забезпечення прав громадян і розвитку суспільства як гуманного і правового [1].

У правовій ідеології системно відображено теоретично обґрунтовані ідеї, концепції, принципи правового життя суспільства, його груп. Суб'єктами правової ідеології є також окремі особистості, що не є носіями професійної правової свідомості, у яких, як правило, елементи правової ідеології входять до складу буденної свідомості, як вищий рівень знань про право та правову дійсність. На даному рівні відображення право осмислюється як самостійний елемент суспільства, цілісний суспільний інститут. У правовій ідеології відбивається сутність права. Правова ідеологія відображає інтереси великих соціальних груп, товариств, серед яких політичні партії, громадські рухи, державні та міждержавні об'єднання тощо.

Суспільна психологія надає емоційного забарвлення буденній свідомості. Правова психологія має емоційну основу відображення правових явищ. Її складовими є почуття, емоції, переживання, настрої, звички, стереотипи стосовно права, правовідносин, правових явищ. Крім того, до складу правової свідомості дослідники відносять і такі компоненти, як правова інтуїція, правова совість, правова фантазія тощо [2]. Дослідники зазначають, що саме правова психологія відображає реально існуючі правові ідеали, цінності, авторитетність права. Дана сфера правосвідомості знаходить своє вираження у таких соціально-психологічних феноменах, як громадські погляди та настрої, громадська думка, правові традиції та звичаї, реально функціонуючі групові норми та ін. [1].

Отже, правосвідомість у соціально-психологічних дослідженнях може вивчатися як одна з форм суспільної свідомості. Правова свідомість має складну структуру, в якій соціально-психологічне відображене на буденному рівні і включає в себе раціонально-емоційні складові. Більшість громадян є носіями буденної правової свідомості, яка формується стихійно, має раціональну та емоційну сторони. Цей рівень правосвідомості характеризується неглибоким проникненням у сутність правових явищ. Знання права теоретичного рівня заміщуються побутовими уявленнями, індивідуальним досвідом, традиціями, звичаями.

Література

1. Александров Д. О. Юридична психологія: підруч. / Д. О. Александров, В. Г. Андросюк, Л. І. Казміренко. – К.: КНТ, 2007. – 360 с.

2. Борець Ю. В. Особливості прояву правової свідомості у контексті повсякденного буття / Ю. В. Борець // Проблеми загальної та педагогічної психології: зб. наук. праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України / за ред. С. Д. Максименка. – Т. XIII, ч. 3. – К., 2011. – С. 55-64.

УДК 340.12:342.72/.73 (043)

Загорна В.Ю., студентка,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Шапенко Л.О., асистент

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ЖИТТЯ

Життя є одним із найважливіших соціальних та правових благ особистості. Право на життя є необхідною умовою інших прав і свобод. У цьому аспекті право на життя має абсолютний і невіддільний характер від усієї сукупності прав людини. Саме тому положення про право на життя закріплене у багатьох універсальних та регіональних міжнародно-правових актах з прав людини.

Важливим документом про права людини є Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. (далі – Конвенція). Так, у статті 2 Конвенції йдеться про право на життя, що вказує на визнання важливості цього права порівняно з іншими правами людини. Згідно з даною статтею Європейський суд з прав людини (рішення якого є обов'язковими) при тлумаченні обов'язків держави поділяє їх на негативні та позитивні. Під негативними обов'язками держави розуміють обов'язок не перешкоджати в реалізації права на життя, у цьому разі – не позбавляти життя [1].

Про це йдеться і у статті 27 Конституції України від 28.06.1996 р., яка